

Prima instanță: Judecătoria Nisporeni
Judecător: Mihail Ulinici
Instanța de apel: Curtea de Apel Chișinău
Judecători: Nina Cernat
Anatol Pahopol
Ana Gavriliță

Republica Moldova
Curtea Supremă de Justiție
D E C I Z I E

23 aprilie 2014

mun. Chișinău

Colegiului Civil, Comercial și de Contencios Administrativ lărgit
al Curții Supreme de Justiție

în componență:

Președinte, judecător:

Valeriu Doagă

Judecătorii:

Ala Cobăneanu, Sveatoslav Moldovan,
Oleg Sternioală și Vera Macinskaia,

examinînd recursul declarat de Lungu Elena și Ion Țerna,
în pricina civilă la cererea de chemare în judecată înaintată de Asociația de Economii și Împrumut „Popințeni” împotriva Elenei Lungu, Ion Țerna cu privire la încasarea datoriei rezultată din neexecutarea contractului de împrumut,
cererea reconvențională înaintată de Elena Lungu și Ion Țerna împotriva Asociației de Economii și Împrumut „Popințeni” cu privire la recunoașterea nulității absolute parțiale a clauzei dobânzii contractuale,
împotriva deciziei Curții de Apel Chișinău din 06 iunie 2013, prin care apelul declarat de Asociația de Economii și Împrumut „Popințeni”, a fost admis, fiind casată hotărîrea Judecătoriei Nisporeni din 28 iunie 2012,

A C O N S T A T A T:

La 21 februarie 2012, Asociația de Economii și Împrumut „Popințeni” a înaintat în instanța de judecată o acțiune împotriva Elenei Lungu, Ion Țerna cu privire la încasarea datoriei rezultată din neexecutarea contractului de împrumut.

În motivarea acțiunii reclamantul Asociația de Economii și Împrumut „Popințeni” a indicat că, la 19 februarie 2009, a încheiat cu pârâta Elena Lungu un contract de împrumut cu dobânda anuală de 29%, în baza căruia pârâta a primit un împrumut sub formă de mijloace bănești în sumă de 25 000 mii lei moldovenești, cu

termenul de scadență la 25 decembrie 2009. Restituirea împrumutului, plata dobânzilor aferente și penalităților a fost garantată de către codebitorul (fidejutorul) Ion Țerna, care a semnat în acest sens clauza de fidejusiune înserată în textul contractului de împrumut cu dobândă nr. 71 din 19 februarie 2009.

A mai indicat reclamantul că, în perioada de până la înaintarea prezentei cereri în judecată, debitorii nu au respectat graficul de rambursare și au înregistrat în repetate rânduri datorii la tranșele împrumutului și dobânda aferentă, despre acest fapt fiind înștiințați prin telefon și în scris. Angajamentele asumate de către debitori au fost încălcate de fiecare dată.

În scopul soluționării extrajudiciare a litigiului, reclamantul a preântâmpinat debitorii despre existența și mărimea datoriilor, despre obligația de a restitui suma împrumutului și de a plăti dobânzile aferente și penalitățile, precum și despre intenția de a acționa în judecată, în cazul în care nu va efectua plățile conform contractului.

A indicat reclamantul Asociația de Economii și Împrumut „Popințeni” că, debitorii datoria nu au achitat-o până la data înaintării prezentei cereri de chemare în judecată.

Solicită reclamantul, încasarea în mod solidar din contul Elenei Lungu și Ion Țerna în beneficiul Asociației de Economii și Împrumut „Popințeni” a sumei de 77556 lei, care este constituită din suma de 25 000 lei – cu titlu de împrumut, suma de 21 140 lei – cu titlu de dobândă aferentă și suma de 31 416 lei – cu titlu penalitate.

La 10 aprilie 2012, Elena Lungu și Ion Țerna au înaintat acțiune reconvențională împotriva Asociației de Economii și Împrumut „Popințeni” cu privire la recunoașterea nulității absolute parțiale a dobânzii contractuale.

În motivarea acțiunii reconvenționale Elena Lungu și Ion Țerna au invocat că, potrivit art. (2), alin. (2) al Legii R. Moldova nr. 139 din 21 iunie 2007 cu privire la Asociațiile de economii și împrumut, asupra asociațiilor de economii și împrumut nu se extinde acțiunea legilor și altor acte normative care reglementează activitatea instituțiilor financiare și asociațiilor obștești.

Au mai indicat reclamantii că, acordarea împrumuturilor se reglementează de capitolul VII a C.C. - contractul de împrumut. În proces de examinare se află acțiunea civilă a Asociației de Economii și Împrumut „Popințeni” privind încasarea datoriei în baza contractului de împrumut nr. 71 din 19 februarie 2009, prin care s-a solicitat încasarea sumei de 77556 lei, care este constituită din suma de 25 000 lei – cu titlu de împrumut, suma de 21 140 lei – cu titlu de dobândă aferentă și suma de 31 416 lei – cu titlu penalitate.

Susțin reclamantii că, nu sunt de acord cu acțiunea de bază, având obiecții privitor la legalitatea unor prevederi ale contractului sus menționat, ce ține de dobândă.

Consideră reclamantul că, acest punct urmează a fi declarat nul prin prisma art. 869 alin. (1) Cod Civil, care prevede că, în baza contractului de împrumut, părțile pot prevedea și plata unei dobânzi, care trebuie să se afle într-o relație rezonabilă cu rata de refinanțare a Băncii Naționale a Moldovei.

Susțin Elena Lungu și Țerna că, prevederile art. 869 al. (1) Cod Civil urmează a fi aplicate la contractul de împrumut în partea dobânzii ce nu ar depăși 2% rata de refinanțare a Băncii Naționale a Moldovei, iar partea ce o exclude pe aceasta este lovită de nulitate. Conform hotărârii Băncii Naționale a Moldovei din 05 februarie 2009 cu privire la nivelul ratelor dobânzilor la data semnării contractului de împrumut, rata dobânzii a fost stabilită în mărime de 11% anual, cea ce imprimă pentru împrumutat o obligație de plata dobânzii contractuale cu 18 % mai mare în raport cu cea legală.

Specifică reclamantul că, la momentul încheierii contractului nr. 71 din 19 februarie 2009, nivelul ratei de refinanțare era de 11 %, pe parcursul duratei contractului aceasta s-a aflat într-o continuă descreștere. Conform hotărârii Băncii Naționale a Moldovei din 03 septembrie 2009 la finele anului, rata dobânzii a fost de 5%, iar la ziua acțiunii conform hotărârii Băncii naționale a Moldovei din 23 februarie 2012 era de 4,5%.

Astfel, atât la momentul încheierii cât și pe parcursul executării contractului litigios, fluctuațiile ratei de refinanțare a Băncii Naționale a Moldovei dețineau potențialul de a genera pentru Asociația de Economii și Împrumut „Popințeni” un beneficiu disproporțional de mare.

Potrivit pct. 2.4 a contractului – în dependență de evoluția pieții financiare, rata dobânzii menționate în pct. 2.1 a contractului poate fi mărită sau micșorată, însă Asociația de Economii și Împrumut „Popințeni” nu a ținut cont de schimbările pieții financiare, nu a ținut cont de evoluția ratei de refinanțare stabilită de Banca Națională a Moldovei pe parcursul anului 2009.

Susțin Elena Lungu și Ion Țerna că, în cazul dat împrumutatul este obligat să achite dobânda contractuală în mărime rezonabilă cu acea rată de refinanțare stabilită de Banca Națională a Moldovei plus 2% peste rata de refinanțare.

Menționează reclamantul că, rata de refinanțare stabilită de Banca Națională a Moldovei în perioada lunilor februarie-decembrie 2009 constituie din 10 februarie 2009 - 11%, din 19 mai 2009 - 10%, din 23 iunie 2009 - 9%, din 24 iulie 2009 - 8%, din 14 august 2009 - 7%, din 09 septembrie 5%, deci media este de 8% și adăugând 2% peste rata de refinanțare, dobânda anuală constituia 10% care urma să fie achitată.

Consideră reclamantul că, dobânda lunară din suma de împrumut constituie - $25000 \times 10\% / 12 \text{ luni} = 208 \text{ lei}$ pentru o lună, deci în luna februarie $208 \text{ lei} / 28 \text{ zile} \times 9 \text{ zile} = 66,85 \text{ lei}$, lunile martie - noiembrie, inclusiv suma a câte 208 lei lunar, luna decembrie $208 / 30 \text{ zile} \times 25 \text{ zile} = 173 \text{ lei}$, iar în total dobânda de achitare constituia

2111,85 lei. Asociația de Economii și Împrumut „Popințeni” a solicitat dobânda în mărime de 21140 lei, cu 19038,15 lei mai mult, pe care Lungu Elena și Țerna Ion nu o recunosc.

Solicită reclamantii Lungu Elena și Țerna Ion recunoașterea nulității absolute a unei părți din dobânda contractuală, prevăzută în pct.2.1 al contractului de împrumut nr. 171 din 19 februarie 2009, în partea ce depășește cu 2% rata de refinanțare a Băncii Naționale a Moldovei pentru perioada de plată 19 februarie 2009 - 25 decembrie 2009, determinând mărimea dobânzii ce urmează a fi achitată în baza contractului de împrumut nr. 71 din 19 februarie 2009 în conformitate cu rata de refinanțare a Băncii Naționale a Moldovei în mărime de 10% anual. A recunoaște drept legală suma dobânzii în mărime de 2111,85 lei în baza contractului de împrumut nr. 71 din 19 februarie 2009, care erau obligați s-o achite.

Prin hotărârea Judecătorei Nisporeni din 28 iunie 2012, cererea de chemare în judecată înaintată de Asociația de Economii și Împrumut „Popințeni” împotriva lui Elena Lungu și Ion Țerna cu privire la încasarea datoriei rezultată din neexecutarea contractului de împrumut, a fost respinsă ca nefondată. Cererea reconvențională înaintată de Elena Lungu și Ion Țerna împotriva Asociației de Economii și Împrumut „Popințeni” în persoana reprezentantului Adam Ludmila, cu privire la recunoașterea nulității absolute parțiale a dobânzii contractuale a fost admisă integral. Elena Lungu și Ion Țerna au fost scutiți de la plata taxei de stat la depunerea cererii reconvenționale. A fost recunoscute nule din momentul încheierii prevederile punctului 2.1 al contractului de împrumut nr. 71 din 19 februarie 2009 în partea stabilirii mărimii dobânzii anuale încheiat între Asociația de Economii și Împrumut „Popințeni” și Elena Lungu. A fost stabilită dobânda anuală pentru împrumutul primit de către Elena Lungu de la Asociația de Economii și Împrumut „Popințeni” pentru perioada 19 februarie 2009 – 25 decembrie 2009 în mărimea ratei de refinanțare a Băncii Naționale a Moldovei plus o majorare de 2 % la acesta rată. S-a dispus încasarea din contul Asociației de Economii și Împrumut „Popințeni” cu sediul s. Bălănești raionul Nisporeni INDO 1003609005451, în persoana reprezentantului Adam Ludmila Roman, născută la 13 octombrie 1957, domiciliată în s. Bălănești raionul Nisporeni în beneficiul statului taxa de stat în mărime de 2426 lei, 68 bani.

Prin decizia Curții de Apel Chișinău din 27 septembrie 2012, a fost exonerat apelantul Asociația de Economii și Împrumut „Popințeni” în persoana reprezentantului Adam Ludmila de la plata taxei de stat la depunerea apelului în sumă de 1820 lei. A fost respins apelul declarat de Asociația de Economii și Împrumut „Popințeni” în persoana reprezentantului Adam Ludmila, fiind menținută hotărârea Judecătorei Nisporeni din 28 iunie 2012, în pricina civilă la cererea de chemare în judecată înaintată de Asociația de Economii și Împrumut „Popințeni” împotriva Elenei Lungu, Ion Țerna cu privire la încasarea datoriei rezultată din neexecutarea contractului de împrumut, cererea reconvențională înaintată de Elena Lungu și Ion

Țerna împotriva Asociației de Economii și Împrumut „Popințeni” cu privire la recunoașterea nulității absolute parțiale a clauzei dobânzii contractuale.

Prin decizia Colegiului Civil, Comercial și de Contencios Administrativ al Curții Supreme de Justiție din 13 martie 2013, a fost admis recursul declarat de către Asociația de Economii și Împrumut „Popințeni”. A fost casată decizia Curții de Apel Chișinău din 27 septembrie 2012, în pricina civilă la cererea de chemare în judecată Asociației de Economii și Împrumut „Popințeni” împotriva Elenei Lungu și Ion Țerna cu privire încasarea datoriei, la acțiunea reconvențională Elenei Lungu și Ion Țerna împotriva Asociației de Economii și Împrumut „Popințeni” cu privire la recunoașterea nulității absolute parțiale a dobânzii contractuale, pricina fiind remisă la rejudecare în instanța de apel – la Curtea de Apel Chișinău în alt complet de judecată.

Prin decizia Curții de Apel Chișinău din 06 iunie 2013, apelul declarat de reprezentantul Asociației de Economii și Împrumut „Popințeni”, a fost admis. A fost casată hotărârea Judecătorei Nisporeni din 28 iunie 2012 în pricina civilă la cererea de chemare în judecată înaintată de Asociația de Economii și Împrumut „Popințeni” împotriva Elenei Lungu, Ion Țerna cu privire la încasarea datoriei rezultată din neexecutarea contractului de împrumut, cererea reconvențională înaintată de Elena Lungu și Ion Țerna împotriva Asociației de Economii și Împrumut „Popințeni” cu privire la recunoașterea nulității absolute parțiale a clauzei dobânzii contractuale și emițându-se o nouă hotărâre, prin care:

Cererea de chemare în judecată înaintată de Asociația de Economii și Împrumut „Popințeni”, împotriva Elenei Lungu și Ion Țerna cu privire la încasarea datoriei rezultată din neexecutarea contractului de împrumut, a fost admisă în parte.

S-a dispus încasarea din contul Elenei Lungu în beneficiul Asociației de Economii și Împrumut „Popințeni” suma datoriei în mărime de 25 000 lei, a penalității în mărime de 2698 lei și dobânda în sumă de 21 140 lei, iar în total suma de 48 838 lei. În rest, acțiunea se respinge ca neîntemeiată.

Acțiunea reconvențională înaintată de către Elena Lungu și Ion Țerna împotriva Asociației de Economii și Împrumut „Popințeni” cu privire la recunoașterea nulității absolute parțiale a dobânzii contractuale, a fost respinsă ca fiind neîntemeiată.

S-a dispus încasarea din contul Elenei Lungu în beneficiul statului taxa de stat în sumă de 1465 lei.

S-a dispus încasarea din contul Elenei Lungu în beneficiul Asociației de Economii și Împrumut „Popințeni” cheltuielile de judecată cu titlu de taxă de stat în sumă de 1820 lei.

Invocând ilegalitatea acestei decizii, la 21 august 2013, Lungu Elena și Ion Țerna, au contestat-o cu recurs, solicitând admiterea acestuia, casarea deciziei instanței de apel cu menținerea hotărârii primei instanțe.

În motivarea recursului a indicat că, decizia instanței de apel, a fost adoptată cu aplicarea eronată a normelor de drept material.

Totodată, mai invocă recurenții că, instanțele de judecată nu au constatat și elucidat toate circumstanțele care au importanță pentru justa soluționare a litigiului.

Instanța de recurs ia act de faptul că la 13 februarie 2014, recurenții Lungu Elena și Țerna Ion au înaintat recurs suplimentar.

Instanța de recurs reiterează prevederile art. 434 C.P.C., care statuiază expres că, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale. Termenul de 2 luni este termen de decădere și nu poate fi restabilit.

Din actele pricinii se constată cu certitudine că, decizia recurată a fost pronunțată la 06 iunie 2013, iar recursul a fost declarat la 30 mai 2013, însă la materialele pricinii nu este anexată dovada recepționării de către recurent a copiei deciziei recurate. Astfel, instanța de recurs consideră ca recursul a fost declarat în termen.

Studiind materialele dosarului, Colegiul Civil, Comercial și de Contencios Administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție, consideră recursul declarat de Lungu Elena și Ion Țerna întemeiat și care urmează a fi admis.

În favoarea concluziei enunțate se invocă următoarele argumente.

În conformitate cu prevederile art. 445 alin. (1) lit. c) C.P.C., instanța de recurs, după ce judecă recursul este în drept să admită recursul, să caseze integral decizia instanței de apel și să trimită pricina spre rejudecare în instanța de apel în toate cazurile în care eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.

Din materialele cauzei rezultă cu certitudine că, la 19 februarie 2009, reclamantul Asociația de Economii și Împrumut „Popințeni” a încheiat cu pârâta Elena Lungu contractul de împrumut cu dobânda anuală de 29%, în baza căruia pârâta a primit un împrumut sub formă de mijloace bănești în sumă de 25 000 mii lei moldovenești cu termenul de scadență la 25 decembrie 2009.

S-a mai stabilit că, restituirea împrumutului, plata dobânzilor aferente și penalităților a fost garantată de către codebitorul (fidejuserul) Ion Țerna, care a semnat în acest sens clauza de fidejusiune înserată în textul contractului de împrumut cu dobândă nr. 71 din 19 februarie 2009.

Totodată s-a mai constatat că, în scopul soluționării extrajudiciare a litigiului, reclamantul a preîntâmpinat debitorii despre existența datoriilor, despre obligația de a restitui suma împrumutului și de a plăti dobânzile aferente și penalitățile respective, precum și despre intenția de a acționa în judecată, în cazul în care nu se va achita datoria.

Colegiul Civil, Comercial și de Contencios Administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție menționează că, instanța de apel nu a elucidat toate circumstanțele ce țin de problema anulării în parte a dobânzii contractuale.

Totodată, instanța de recurs accentuează că, în sprijinul instanțelor judecătorești, în litigiile ce tine de relația rezonabilă dintre dobânzile practice pe piața financiară

non-băncară și rata de bază a Băncii Naționale a Moldovei, este elaborate Recomandarea nr. 13.

Astfel, instanța de apel la rejudecarea pricinii date urmează să cerceteze minuțios aspectul ce tine de dobânda anuală, în sensul obținerii unei concluzii corecte.

Instanța de apel urmează să, ia în calcul costul creditorului atragerii mijloacelor financiare, profitul creditorului și cheltuielile suportate de creditor și costurile aferente menținerii rezervei instituționale.

Astfel, instanța de recurs constată o eroare judiciară care nu poate fi corectată de către instanța de recurs, din care motive decizia instanței de apel urmează a fi casată, cu remiterea pricinii pentru rejudecare în instanța de apel.

Totodată, de menționat că, instanța de apel, examinând pricina cu participarea părților, urmează să stabilească rata dobânzii anuale și să efectueze calculele de rambursare a creditului cercetînd pretențiile Asociația de Economii și Împrumut „Popințeni” referitor la stabilirea sumelor rambursate.

Colegiul menționează că, decizia instanței de apel poartă un caracter prematur, deoarece a fost adoptată cu încălcarea normelor de drept procedural, fapt care atrage încălcarea dreptului la un proces echitabil.

Instanța de recurs menționează că, în conformitate cu art. 239 C.P.C., hotărârea judecătorească trebuie să fie legală și întemeiată. Instanța își întemeiază hotărârea numai pe circumstanțele constatate nemijlocit de instanță și pe probele cercetate în ședință de judecată. Iar în conformitate cu art. 241 alin. (5) C.P.C., în motivare se indică circumstanțele pricinii constatate de instanță, probele care se întemeiază concluziile ei privitor la aceste circumstanțe, argumentele invocate de instanță la respingerea unor probe, legile de care s-a călăuzit instanța.

Totodată, instanța de recurs reiterează și prevederile art. 373 C.P.C., care statuiază expres că, instanța de apel verifică, în limitele cererii de apel, ale referințelor și obiecțiilor înaintate, legalitatea și temeinicia hotărîrii atacate în ceea ce privește constatarea circumstanțelor de fapt și aplicarea legii în primă instanță. Instanța de apel este obligată să se pronunțe asupra tuturor motivelor invocate în apel. Apelantului nu i se poate crea în propria cale de atac o situație mai dificilă decît aceea din hotărîrea atacată cu apel, cu excepția cazurilor cînd consimte și cînd hotărîrea este atacată și de alți participanți la proces.

În sprijinul normelor naționale vine și reglementările Curții Europene, astfel, instanța de recurs reiterează că, obligația de motivare a hotărîrilor judecătorești se regăsește în jurisprudența constantă a Curții Europene pentru Drepturile Omului și își are izvorul în dreptul oricărei părți în cadrul unei proceduri să prezinte judecătorului observațiile și argumentele sale (CEDO, hotărîrea Werner c. Austria din 24:11.1997), combinat cu dreptul părților și că aceste observații și argumente să fie examinate în mod efectiv (CEDO, hotărîrea Van de Hurk c. Olanda din 19.04.1994), iar obligația

de motivare a hotărîrilor este singurul mijloc prin care se poate verifica respectarea drepturilor menționate anterior, ca piloni de bază ai dreptului la un proces echitabil.

Din considerentele menționate, avînd în vedere faptul că eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs, Colegiul Civil, Comercial și de Contencios Administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de a admite recursul, a casa decizia instanței de apel, restituind pricina pentru rejudecare în instanța de apel – Curtea de Apel Chișinău.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c) CPC Colegiul Civil, Comercial și de Contencios Administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție,

DECIDE :

Se admite recursul declarat de Lungu Elena și Ion Țerna.

Se casează decizia Curții de Apel Chișinău din 06 iunie 2013 în pricina civilă la cererea de chemare în judecată înaintată de Asociația de Economii și Împrumut „Popințeni” împotriva Elenei Lungu, Ion Țerna cu privire la încasarea datoriei rezultată din neexecutarea contractului de împrumut, cererea reconvențională înaintată de Elena Lungu și Ion Țerna împotriva Asociației de Economii și Împrumut „Popințeni” cu privire la recunoașterea nulității absolute parțiale a clauzei dobânzii contractuale, cu remiterea pricinii pentru rejudecare în instanța de apel – Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecători.

Decizia este irevocabilă din momentul pronunțării.

Președinte, judecătorul

Valeriu Doagă

Judecătorii

Ala Cobăneanu

Sveatoslav Moldovan

Oleg Sternioală

Vera Macinskaia